

דף קח. [מדף קז:]

אי זו היא קטנה שצריכה למאן כל שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה, השיאוה שלא לדעתה א'צ למאן...

תוכן ענינים

- א. בענין דיני ואופני קידושי קטנה.
- ב. בענין אי מיאון צריך בפני שנים או ג'.
- ג. בענין הא דמיאון עוקרת האישו' למפרע.
- ד. בענין טעמא דאחי מיאון ומבטל גיטא.

א. [בענין קידושי קטנה, מי מקבלת הכסף קידושין ופועלת גוף הקידושין, וגם היכן יש הדעת קידושין.

א. [א] מי מקבלת כסף הקידושין: הנה תנן דקידושי קטנה נעשית ע"י שהשיאוה אמה ואחיה, ועפ"י יש מבוכה גדולה מי מקבלת כסף קידושיה, האם אמה ואחיה או היא עצמה, ולפ"י הא דנא שצריכה לדעתה אי הם מקבלין הקידושין אז הוי יתנאי' שיהא קידושיהם לדעתה ובהסכמתה, ואי היא מתקדשת אז לדעתה ר"ל שהקידושין נעשית על ידה.

ב. והחזו"א (אה"ע סי' קי"א סק"ט) דייק מהרמב"ם שהיא עצמה עושה הקידושין שהרמב"ם כתב (הל' אישות פ"ד ה"ז) וז"ל גדול שקידש את הקטנה היתומה או קטנה שיצאת מרשות אב וכו' ואם היתה מבת שש עד סוף עשר בודקין את יופי דעתה אם מבחנת ומכרת עסקי הנישואין והקידושין צריכה למאן ואם לאו אינה מתקדשת למיאון ואינה צריכה למאן, עכ"ל. והרי לא הוזכר ברמב"ם אמה ואחיה כלל, ורק כתב שהגדול יכול לקדש יתומה קטנה, [ורק בהל' גירושין כשהאריך בדיני מיאון הוזכר דרך אגב דהיא נשאת ע"י אחיה ואמה], אבל בעצם הקידושין משמע דנעשית בעצמה.

ג. בברכ"א הוכיח מהמאירי דיש שיטות דהם מקבלין הקידושין, דהנה המאירי הביא י"א דאין הקטנה מקדשת עצמה אלא הם מקדשין אותה, והקשה הא אמרין דנשואיה הן הן מיאוניה ולדידהו דהם מקדשין אותה איך נקרא זה מיאון מה שהם עשו, ולכן כתב המאירי דלא כדבריהם, והעיר הברכ"א דמוכח דהם עושין גוף הקידושין דאל"כ לק"מ.

ד. ובעיקר הנידון עיין ברמב"ן שכבר דן דלא מצינו שתקנו שליחות לקטנה, ולכן דעת י"א דאין בכחם לקדשה אלא לעשות הנשואין בשבילה, ורק צ"ב מ"ש קידושין ונשואין, וגם לא נתברר להרמב"ן עצמו מי מקדשה, ועיין חזו"א וברכ"א.

א. [ב] דעת הקידושין. הנה יש עוד דיון [שתלוי בהנ"ל במקצת] היכן יש הדעת קידושין, דהא אין האשה מתקדשת אלא לדעתה, האם הדעת הוא של הקטנה, ואמה ואחיה רק מסעיין [ואפשר גם מקבלין הכסף בשבילה וכדלעיל] או דהדעת הם של אמה ואחיה וא"צ אלא להסכמתה [ומתוס' להלן (דף קח. ד"ה מחמת) משמע דמהני גם הסכמתה אחר הקידושין, ומוכח דחל ע"י דעתן].

ב. והג"ר אהרן יפה זצ"ל [מגיה להריטב"א ציון 102, וציון 42] דן בזה, והעיר דלהריטב"א יתכן דיש ב' אופנים של קידושיה.

ג. דהנה הראשונים דנו בסתירת הסוגיות בין הכא לגיטין (דף סה.) מאיזה זמן מתחיל קידושי קטנה [הרמב"ן והרשב"א והריטב"א, והפוסקים האריכו בזה] דתנן הכא דכל שיודעת לשמור קידושיה צריכה מיאון, וזהו כשיעור דצורר וזורקו אגוז ונטלו דהוא קודם שש, ובגיטין מבואר דקטנה מתקדשת כשהגיעה לעונת הפעטות [כפי גירסת רוב ראשונים] שהוא משש ונאמר בזה כמה דרכים בישובו, הריטב"א והראב"ד תי' דבר נפלא דתלוי מי מקדשה, דאי מתקדשת ע"י אמה ואחיה ויש דעתם אז א"צ שיהא לה דעת כ"כ וסגי בעונת צורר וזורקו, אבל בעושה כן מעצמה צריכה לעונת פעוטות.

ד. וכתב המגיה וז"ל ולכאורה משמע מחילוק רבינו והראב"ד דחלוק קידושי ע"י אחיה ואמה, מקידושי מיאון ע"י עצמה ביסוד דינם, דבנתקדשה ע"י אחיה ואמה הדעת מקנה הפועלת הקידושין לאו היינו דעת הקטנה עצמה אלא דעת אחיה ואמה, ולא בעינן דעת והסכמת הקטנה אלא מתורת תנאי, ולכן סגי ביודעת להבחין בין קידושיה לדבר אחר, משא"כ בקדשה עצמה דדעת הקטנה עצמה היא פועלת הקידושין לכן בעינן שיעור פעוטות, עכ"ל.

ה. והוסיף נ"מ, דהא דמבואר בירושלמי והובא בפוסקים דמספיק נישואתא דידה לקידושין ע"י דעשו לה חופה ומלבושים ומזכירין לה בעלה ואינה מוחה, וכתב דזהו רק רק בקדשה אחיה ואמה, אבל בקדשה היא עצמה לכאורה בעינן דעתה שבמעשה זו יחול הקידושין ולא סגי בנישואתא בעלמא של הירושלמי.

ו. אולם הקשה ב' הערות חזקות: א' דהריטב"א לעיל (דף קז.) כתב דהא דמהני מיאון הוא משום דאין דעתה שלם ואתי דיבור ומבטל דיבור, והיינו כיון דדעתה אינה שלימה לכן יכולה לחזור ולהתחרט מדעתה הראשונה. ובשלמא אי הדעת מקנה היא מצדה שפיר שייך אתי דיבור ומבטל דיבור, אבל כשהשיאוה אמה ואחיה איך מהני מיאון. ב' וביותר קשה מהגמ' דמשמע כהריטב"א הנ"ל דהוי חסרון בדעתה דמעיקרא, דלהלן איכא מ"ד דהנותן גט ואח"כ מיאנה בו, המיאון מבטל הגט ואין דינה כמגורשת, וע"כ הטעם כמש"כ רש"י דגדר מיאון דגלי עלה דקטנה היא, כלומר דהוה גילוי למפרע דדעתה לקידושין אינה דעת גמורה ולכן מועיל גם לבטל לגט דמעיקרא, ויתכן גם לגט דחבריה. ולהנ"ל הא בנתקדשה ע"י אחיה ואמה הרי הדעת היה מצד ולא מצד הקטנה, ואיך אתי מיאון ומבטל גט, ודו"ק.

תנו רבנן אי זהו מיאון אמרה אי אפשי בפלוני בעלי אי אפשי בקידושי שקידשוני אמי ואחי.. אפילו שיגרה בעלה אצל חנוני להביא לו חפץ..

[ב] אפילו שגרה אצל חנוני, ופרש"י דליכא אלא חנוני. דיון אי סגי מיאון בחד או דצריך שנים או שלשה.

- א. הראשונים הוכיחו מרש"י דא"צ עדות לעיכובא במיאון דהא מהני בפני החנוני לבד, וכן דעת התוס' שכתבו דהא דאמרו לעיל 'דמכשירין בשנים' ר"ל בשביל להעיד שמיאנה, אבל עצם המיאון סגי בחד.
- ב. אולם הר"ח כתב דשנים הוא רק בדיעבד [כמובא בתוס'] ודייק הריטב"א דמשמע דבחד אפילו בדיעבד לא מהני, וצ"ע מהכ"ת להצריך שנים אפילו בדיעבד, וביארו האחרונים [עיין ברכ"א] דהר"ח ס"ל דצריך עדות לקיומי בשביל מיאון, דתקנוהו כמו גט דהוי דבר שבערוה דצריך שנים. אולם רוב ראשונים ס"ל דא"צ עדים לקיומי, וצ"ב במאי פליגי.
- ג. וכתב בברכ"א דנחלקו במה שיש לחקור בעיקר גדר של מיאון, האם הקידושין 'על מנת כן' שלא תמאן, או דזה 'מעשה עקירה' על הקידושין, דאי הוי גילוי שמעולם לא הסכימה להקידושין א"צ עדים לקיומי, משא"כ אי הוי מעשה עקירה.

הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה...

[ג] בענין מ"ט הותר בקרובות בעלה אחר מיאון, ויסוד הראשונים ואחרונים דמיאון עוקר הנשואין למפרע.

- א. תנן דהממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו. ובטעמא דמילתא פרש"י לעיל (דף קז: ד"ה דתנן) וז"ל קטנה שמיאנה בבעל מותרת לינשא לאביו, דעקרתיהו לנשואין והוא כאנוסה ומפותה. וכע"ז ברמב"ם (גירושין פ"יא ה"ט) הממאנת באיש אינה מגורשת ממנו ודינה עם בעלה שמיאנה בו, כדינה עם מי שלא קידשה מעולם היא מותרת בקרוביו והוא מותר בקרובותיה ולא פסלה מן הכהונה, עכ"ל. ומבואר דהטעם משום דהמיאון מפקיע הנשואין למפרע.
- ב. והקשה בחי' הגר"ח (אישות פ"ב ה"ט) הא קטנה שנשאת בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה [כר' יהושע] וגם לאחר המאין אין חוזרים כל הנך דינים למפרע, ומ"ש מאיסור קרובים דמותר אחר המיאון כיון דהמיאון עוקר הנשואין למפרע.
- ג. וביאר הגר"ח דודאי דין המיאון הוא הפקעה על עיקר הקידושין למפרע, אלא דמ"מ לא מהני הפקעת המיאון אלא מכאן ולהבא שנידון קטנה זו כאילו לא נשאת לו מעולם ולכן לגבי דינים של מכאן ולהבא כגון איסור קרובות הוי כאילו אינה אשתו מעולם, אבל לגבי הממון שכבר זכה בה בעלה אינו נפקע, דלענין מה שחל בשעתן אינו עקירה למפרע.
- ד. בתוס' (לעיל דף סה:) כתבו דהא דליכא כתובה לממאנת היינו משום 'דאיגלאי מילתא דלא נתקדשה מעולם'. ומשמע דאינו עיקרה מכאן ולהבא, אלא דנתגלה דמעולם לא היתה מקדושת לו כלל ודלא כהגר"ח.
- ה. וכן יש לדייק ברש"י (דף יד:) שכתב דנישואי קטנה קרויין 'ספק אשת איש' כיון דיתכן שתמאן. וכן עיין ברש"י (דף פט:) דיש סיבה שלא לירש אשתו קטנה דשמא היתה עתידה למאן אע"ג דלבסוף לא מיאנה ומתה מ"מ היה חסר בהנשואין דהיתה מסופקת. וברש"י בברכות (דף כז:) כתב דלמפרע כל בעילותיה היו בעילות זנות, ועוד ראיות ברש"י.
- ו. אולם גם להשיטות דמוכח בדבריהם דהוי ממש למפרע, אכתי נסתפק בקה"י (סי' י"ח) אי הוי 'עקירה' למפרע דעכשיו עוקרין הנשואין מעיקרו לגמרי, או דהוי 'גילוי מילתא' בעלמא דמעולם לא היה לה קידושין כלל. והוכיח מהא דליכא נאסרה כשמיאנה ע"כ דהוי גילוי מילתא. [ונמצא ג' צדדים, א' היתר מכאן ולהבא ולגבי דינים דלהבא הוי כאילו נעקר למפרע, ב' עקירה על למפרע לגמרי, ג' הוי גילוי מילתא בעלמא דמעולם לא היו להם נשואין בהדי הדדי].
- ז. רעק"א בכתובות (דף קא.) דן בהא דקטנה שנשאת דהבעל מיפר נדרה, האם חוזרת ונאסרת לאחר שמיאנה כיון דנעקר הנשואין למפרע, ואת"ל דתיאסר אז נימא דהיא אסורה מספק עד שתגדיל שמא תמאן, ומשמע דנעקר לגמרי למפרע.

[ד] ביאור הא דאתי מיאון ומבטל גט.

- א. מבואר בגמ' דמי שנשא קטנה וגירשה, ואח"כ החזירה לו לאשה, ואז מיאנה בו הרי יתכן 'דאתי מיאון ידיה ומבטל גט ידיה' דמעכשיו לאחר שמיאנה נתבטלה גם הגירושין הקודמין, ואם תנשא לאחר לא תיאסר לחזור לבעלה דלא מקרי מחזיר גרושתו כיון דהמיאון ביטל הגט [והם מותרין בקרובות דהדידי ולא נפסלה מן הכהונה] והדבר תמוה, הא נשאת לו ב' פעמים ובפעם הראשון נתגרשה ופעם השני מיאנה בו ומהכ"ת שיבוא המיאון ויבטל הגט.
- ב. ופרש"י וז"ל אתי מיאון וגלי עלה דקטנה היא, ובטלוה לגיטה ולא הוי בחזרה שניה כמחזיר גרושתו משניסת לאחר, עכ"ל. כנראה דאע"ג דהמיאון חל על אותו אישות שמיאנה בו [וכדחזיין דצריך למאן באישות בפועל וא"א למאן בבעלה אחר שמת], מ"מ ע"י שמיאנה בו וגילה שלא היה דעתה שלם, דהא חזינן דנתחרטה בו, א"כ יש פועל יוצא ע"י המיאון דמגלה דכל קידושה מתחילה לא היה בכת שיהיו קידושין, ושפיר נתבטל כולם ודו"ק. ולהגר"ח דהוי מכאן ולהבא ולמפרע צ"ע.